

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 9/2021-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a zo sudcov Jany Baricovej, Ladislava Duditša, Libora Duľu, Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Jany Laššákovej, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca), Roberta Šorla a Martina Vernarského o návrhu **skupiny 32 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky**, zastúpených advokátskou kanceláriou KALLAN legal, s. r. o., Súmračná 25, Bratislava, IČO 52 304 604, v mene ktorej koná advokát JUDr. Robert Kaliňák, na vyslovenie nesúladu ustanovenia § 360b ods. 1 písm. a) zákona č. 236/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, v časti „inak obťažuje“ s čl. 1 ods. 1, čl. 26 ods. 4 a čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky za účasti vlády Slovenskej republiky ako vedľajšieho účastníka konania takto

r o z h o d o l :

1. Návrh **p r i j í m a** na ďalšie konanie v celom rozsahu.
2. Návrhu na pozastavenie účinnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov

1. Ústavnému súdu bol 6. júla 2021 doručený návrh skupiny 32 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“) na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade ustanovenia § 360b ods. 1 písm. a) zákona č. 236/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, v časti „inak obťažuje“ s čl. 1 ods. 1, čl. 26 ods. 4 a čl. 49 ústavy. V návrhu na začatie konania navrhovatelia zároveň požadujú, aby ústavný súd rozhodol o pozastavení účinnosti nimi označeného zákonného ustanovenia (časť III odôvodnenia tohto uznesenia).

2. Návrh na začatie konania bol zaevidovaný pod sp. zn. Rvp 1375/2021 a v súlade s čl. V a čl. X Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2021 do 31. decembra 2021 v spojení s § 46 a § 243 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej

len „zákon o ústavnom súde“) bol náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov pridelený sudcovi Ľubošovi Szigitimu ako sudcovi spravodajcovi.

4. Navrhovatelia svojím návrhom napádajú ustanovenie § 360b ods. 1 písm. a) Trestného zákona v časti „inak obťažuje“, ktoré bolo do Trestného zákona doplnené s účinnosťou od 1. júla 2021 zákonom č. 236/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Trestný zákon bol doplnený novým ustanovením § 360b.

5. Navrhovatelia argumentujú, že ustanovenie § 360b ods. 1 písm. a) Trestného zákona v časti „inak obťažuje“ prináša so sebou potenciál rozšírenia kriminalizácie jednotlivcov zásahom do ich slobody prejavu a práva na šírenie informácií, keďže je nejasné a nepresné.

I.1. Namietaný nesúlad napadnutých ustanovení s čl. 1 ods. 1 a čl. 49 ústavy z dôvodu nejasnosti a nepresnosti právnej normy (narušenie princípu *nullum crimen sine lege* a princípu právnej istoty a predvídateľnosti práva):

6. Pokiaľ ide o namietaný nesúlad napadnutého ustanovenia s čl. 1 ods. 1 a čl. 49 ústavy, navrhovatelia v podstatnom uvádzajú, že napadnuté ustanovenie nezodpovedá čl. 1 ods. 1 ústavy predpokladanej presnosti legislatívnej úpravy pre účely vylúčenia vzniku interpretačných problémov pri jej aplikácii. Pritom uvedené musí platiť o to viac v kontexte s čl. 49 ústavy, ktorý je vyjadrením princípu *nullum crimen sine lege*, pokiaľ právna norma upravuje pojmové znaky skutkovej podstaty trestného činu ako podmienky trestnosti konania jednotlivca (a ak navyše môže ísť o konanie, ktoré je uplatnením slobody prejavu a práva na informácie).

I.2. Namietaný nesúlad napadnutého ustanovenia s čl. 26 ods. 4 ústavy z dôvodu obmedzenia slobody prejavu a práva na informácie:

7. Namietaný nesúlad napadnutého ustanovenia s čl. 26 ods. 4 ústavy navrhovatelia odôvodňujú tým, že obmedzovať právo na slobodu prejavu a právo na šírenie informácií možno iba za predpokladu kumulatívneho splnenia troch podmienok (podmienky legality, legitimacy a nevyhnutnosti). Zákonodarca zavedením napadnutej skutkovej podstaty v časti „inak obťažuje“ potenciálne zaviedol možnosť kriminalizovať jednotlivcov aj za „obťažovanie“ politických predstaviteľov či verejných činiteľov, ktoré môžu mať formu ich „oprávnenej kritiky“, a to napriek tomu, že takáto kritika ako forma politického prejavu je a musí byť v právnom štáte nielen dovolená, ale pre zachovanie a rozvoj demokracie ako civilizačného výdobytku je aj mimoriadne žiaduca.

II.

Predbežné prerokovanie návrhu na začatie konania

8. Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom [čl. 124 a čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy], pristúpil na neverejnom zasadnutí pléna k predbežnému prerokovaniu návrhu na začatie konania, a to v súlade s čl. 131 ods. 1 ústavy, ako aj s § 7 ods. 1 písm. a) a § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde. Účelom

predbežného prerokovania návrhu je zistenie, či a v akom rozsahu možno návrh prijať na ďalšie konanie (§ 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde).

9. Pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania ústavný súd zistil, že navrhovatelia podali návrh ako subjekt procesne legitimovaný podľa čl. 130 ods. 1 písm. a) ústavy [pozri tiež § 74 písm. a) zákona o ústavnom súde]. Z prílohy 1 k návrhu, v zmysle ktorej navrhovatelia podpísali samotný návrh, vyplýva, že návrh na začatie konania podalo 32 poslancov národnej rady (a to aj napriek tomu, že samotný návrh hovorí na titulnej strane o 30 poslancoch, pozn.). Podmienka podľa čl. 130 ods. 1 ústavy, aby návrh podala najmenej pätina poslancov národnej rady, bola nepochybne splnená. Zároveň je skupina poslancov riadne zastúpená právnym zástupcom.

10. Z obsahu návrhu na začatie konania vyplýva, že sú splnené všetky požiadavky ustanovené v § 39 v spojení s § 75 zákona o ústavnom súde. Navrhovatelia v návrhu uviedli presné ustanovenie právneho predpisu, ktorého nesúlad namietali, ale aj dôvody, ktoré ich viedli k pochybnostiam o jeho súlade s konkrétnymi článkami ústavy.

11. Samotné dôvody nesúladu napadnutého ustanovenia uvedené v návrhu považuje ústavný súd za vhodné podrobiť meritórnemu prieskumu, ktorý sa bude týkať zistenia, či napadnuté ustanovenie ústavne nekonformne obmedzuje slobodu prejavu, resp. právo na informácie v súvislosti s tvrdenou nejasnosťou a nepresnosťou napadnutého ustanovenia.

12. Ústavný súd nezistil žiadne dôvody, pre ktoré by bolo možné návrh pri predbežnom prerokovaní čo i len v časti odmietnuť (§ 56 ods. 2 v spojení s § 55 zákona o ústavnom súde), a preto bol návrh v súlade s § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde prijatý na ďalšie konanie v celom rozsahu (bod 1 výroku tohto uznesenia).

III.

Návrh na pozastavenie účinnosti napadnutého predpisu

13. Návrh na pozastavenie účinnosti napadnutého ustanovenia navrhovatelia odôvodnili tým, že uplatňovanie ustanovenia § 360b ods. 1 písm. a) Trestného zákona v časti „inak obťažuje“ môže ohroziť základné ľudské práva a slobody bližšie analyzované v návrhu, a to odo dňa nadobudnutia účinnosti 1. júla 2021. Môže dôjsť k trestnému stíhaniu jednotlivcov a k obmedzeniu ich osobnej slobody väzobným stíhaním, resp. uložením trestu odňatia slobody. Hrozba väzobného stíhania novinárov, názorových oponentov, kritikov súčasného režimu či predstaviteľov politickej opozície je v súčasnosti, keď je spoločnosť konfrontovaná s masívnym zneužívaním inštitútu väzby, o to aktuálnejšia. Následky uplatňovania napadnutého predpisu sú nenapraviteľné a nezvratné. Pokiaľ by ústavný súd nevyhovel návrhu na pozastavenie účinnosti, navrhovatelia žiadajú, aby bolo o návrhu rozhodnuté prednostne podľa § 54 ods. 1 zákona o ústavnom súde, keďže ide o naliehavú vec v záujme ochrany politických práv a práva na súdnu a inú právnu ochranu.

14. Podľa čl. 125 ods. 2 ústavy ak ústavný súd prijme návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov na ďalšie konanie, môže pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok (rovnako § 78 zákona o ústavnom súde).

15. Ústavný súd pripomína, že pozastavenie účinnosti zákona je vážnym zásahom do právomoci zákonodarcu, a preto k nemu pristupuje výnimočne len vtedy, ak je ohrozenie základných práv a slobôd, resp. hrozba hospodárskej škody alebo iného nenapraviteľného následku dostatočne konkretizovaná, pričom z okolností prípadu zjavne vyplýva, že tieto následky možno považovať za preukázané, a teda opodstatnené, a to najmä povahou zákona, ktorý bol napadnutý v konaní o súlade právnych predpisov (m. m. PL. ÚS 10/2014). Uvedené ohrozenie, resp. hrozba by mali byť bezprostredné.

16. Článok 125 ods. 2 ústavy viaže oprávnenie ústavného súdu rozhodovať o pozastavení účinnosti právneho predpisu na existenciu jedného z troch alternatívnych predpokladov: ohrozenie základných práv a slobôd, hrozba značnej hospodárskej škody alebo iný vážny nenapraviteľný následok. Je zrejmé, že každý z týchto predpokladov je iný a iné musia byť aj podmienky ich aplikácie. Ohrozenie základných práv a slobôd znamená, že ďalším uplatňovaním napadnutého právneho predpisu bude zúžený chránený rozsah jednotlivých základných práv a slobôd alebo bude výkon týchto práv a slobôd obmedzovaný (sťažovaný) neprimeranými podmienkami či prekážkami (porovnaj napr. PL. ÚS 1/02, PL. ÚS 29/05).

Za značnú hospodársku škodu treba podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu považovať najmä hrozbu zániku, resp. vážneho postihnutia celého odvetvia národného hospodárstva alebo jeho podstatnej časti (napr. PL. ÚS 13/2012, PL. ÚS 114/2011); ďalej aj jednoznačný a likvidačný vplyv na všetky alebo aspoň citeľnú časť podnikateľských subjektov; prípadne tiež hrozbu výrazného zaťaženia verejných rozpočtov s rizikom, že dôjde k ohrozeniu niektorých funkcií štátu.

Pod pojem iný vážny nenapraviteľný následok možno zahrnúť aj zvyšné hrozby podobnej naliehavosti a intenzity (porovnaj PL. ÚS 18/06, PL. ÚS 95/2011, PL. ÚS 115/2011).

17. Z uvedenej kategorizácie predpokladov pozastavenia účinnosti právneho predpisu je zrejماً aj rozdielna miera preukazovania (osvedčenia) a skúmania konkrétnych skutkových okolností a vplyvov napadnutej právnej úpravy. V tejto súvislosti je potrebné rozlišovať predovšetkým medzi priamymi a nepriamymi dôsledkami právnej normy (porovnaj uznesenie PL. ÚS 17/2014 – platba za prístup do distribučnej sústavy). Priame dôsledky spočívajú v samotnej existencii a účinkoch napadnutých ustanovení už v ich abstraktnej podobe, v interferencii s inými právnymi normami právneho poriadku. Priamym dôsledkom zodpovedá spravidla ohrozenie základných ľudských práv a slobôd, ktorých rozsah ochrany je upravený priamo v ústave; priame dôsledky možno často ustáliť už základným porovnaním napadnutej právnej normy, resp. jej výkladu s nadradenými právnymi normami a ich výkladom.

18. Ústavný súd musí pri úvahách o ohrození základných práv a slobôd vziať taktiež do úvahy a) štandard práv (právnú pozíciu) jednotlivcov pred napadnutou právnou úpravou, b) rozsah, v akom bol daný štandard zmenený novou právnou úpravou, c) k čomu smeruje návrh na pozastavenie a návrh meritórneho rozhodnutia, d) reverzibilitnosť právnej pozície jednotlivcov [(ne)napraviteľnosť záťažii spôsobených napadnutou právnou úpravou] a e) charakter základného práva, o ohrozenie ktorého ide (porovnaj uznesenie o prijatí č. k. PL. ÚS 24/2019-26).

19. Vychádzajúc z týchto základných princípov dospel ústavný súd k záveru, že nie sú splnené podmienky na požadované pozastavenie účinnosti napadnutého ustanovenia (bod 2 výroku tohto uznesenia). Možné následky prípadného meritórneho záveru o nesúlade napadnutého ustanovenia sa

v pomerne krátkodobej perspektíve (začínajúcej 1. júlom 2021) nejavia ako natoľko vážne, aby bolo potrebné prikročiť k pozastaveniu účinnosti. Pokiaľ ide o negáciu postupu naznačovaného navrhovateľmi (bod 7 tohto odôvodnenia), bez podrobnejších záverov, ústavný súd je toho názoru, že v aktuálnom období postačí na riešenie tejto otázky ústavne konformný výklad zákona pri rozhodovaní orgánov činných v trestnom konaní a súdov, poprípade uplatnenie opravných prostriedkov (a v širšom kontexte prostriedkov nápravy) proti ich rozhodnutiam.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. júla 2021

Ivan Fiačan
predseda Ústavného súdu
Slovenskej republiky